

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ TƏHSİL NAZİRLİYİ

BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

*Hüquq fakültəsinin I KURS,
Azərbaycan bölməsi (əyani), 1382-ci qrup
tələbəsi Hüseynov Mahir Mirbəşir oğlunun
“ Konstitusiya hüququ ” fənnindən*

**“Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya
məhkəməsinin təşkili və fəaliyyətinin əsasları”**

Mövzusunda

KURS İŞİ

Kafedra: Konstitusiya hüququ

Kafedra müdiri:

Elmi rəhbər: Baş müəllim Elşad Nəsirov

BAKİ-2010

PLAN

1. Giriş	2-4
2. Konstitusiya nəzarəti və onun formaları.....	4-10
3. Konstitusiya Məhkəməsinin tərkibi və təşkili.....	10-19
4. Konstitusiya Məhkəməsinin qərarlarının hüquqi qüvvəsi.....	19-20
5. Nəticə.....	21-22
6. İstifadə olunmuş ədəbiyyatların siyahısı.....	23

GİRİŞ

Demokratik dövlətdə dövlət hakimiyyətinin bir-birindən asılı olmayan üç sərbəst sahəyə bölünməsi prinsipi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 7-ci maddəsinin 3-cü və 4-cü hissələrində öz əksini belə tapmışdır:

III. Azərbaycan Respublikasında dövlət hakimiyyəti hakimiyyətlərin bölünməsi prinsipi əsasında təşkil edilir:

- qanunvericilik hakimiyyətini Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi həyata keçirir;
- icra hakimiyyəti Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə mənsubdur;
- məhkəmə hakimiyyətini Azərbaycan Respublikasının məhkəmələri həyata keçirir.

IV. Bu Konstitusiyanın müddəalarına əsasən qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyətləri qarşılıqlı fəaliyyət göstərir və öz səlahiyyətləri çərçivəsində müstəqildirlər.¹

Göstərilən bu müddəalar əsas verir ki, məhkəmə hakimiyyəti dövlət hakimiyyətinin bütövlüklə bir təzahür forması hesab edilsin. Ona görə də məhkəmə hakimiyyəti anlayışı ümumi məhkəmə anlayışından, o cümlədən dövlət hakimiyyəti anlayışından törəmədir. Beləliklə, Məhkəmə hakimiyyətinin dövlət hakimiyyətinin bir qanadı olması Konstitusiya ilə müəyyən edilmişdir.

Məhkəmə hakimiyyətini dövlət orqanı olan hər hansı məhkəmə ilə, hakimlə, məhkəmə nəzarətçisi və ya məhkəmə icraçısı ilə eyniləşdirmək olmaz. Bu

¹- “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası” Qanun-2009, maddə 7

hakimiyyət orqan və ya vəzifəli şəxs deyil, onların edəcəkləri və edə biləcəkləri hakimiyyət hesab olunur.

Demokratik dövlətlərdə məhkəmə hakimiyyətinin sosial rolu cəmiyyətdə hüquqla tənzimlənən münasibətlər sahəsində konfliktlər baş verdikdə həmin konfliktləri həll etməklə hüququn aliliyini təmin edilməsindən, qanla qorunan maraqların olmasından, ədalət mühakiməsini həyata keçirmək və cəmiyyətdə ədalət mühakiməsinə inam və etimadın yaradılmasından, ictimai həyatın bütün sahələrində qanunçuluğun bərqərar edilməsindən ibarətdir. Bu hakimiyyət vətəndaşları özbaşına yol verən və ya onların arxalandığı demokratik aparatın əzici gücündən qoruyur və dövlət hakimiyyətinin digər qollarına mənsub olan orqanlar arasında baş verən konfliktləri həll etməklə dövlət aparatının fəaliyyətində nizamın təmin edilməsində iştirak edir.

Məhkəmə hakimiyyəti bütövlükdə çox genişdir və onun səlahiyyətlərinə aşağıdakıları aid etmək olar :

1. Konstitusya nəzarəti;
2. Ədalət mühakiməsi;
3. Dövlət orqanlarının və vəzifəli şəxslərin qərarlarından və hərəkətlərindən şikayət verildikdə, onların qanunauyğun və əsaslı olmasına nəzarət;
4. Təhqiqat və istintaq orqanları tərəfindən vətəndaşların həbs olunmasının qanuniliyinə nəzarət;
5. Vətəndaşların hüquqlarının məhdudlaşdırılması ilə əlaqədar müvafiq hərəkətlərin aparılmasının sanksiyalaşdırılması;
6. Məhkəmə qərarlarının (hökmlərinin və s.) və bəzi digər orqanların qanunlarının icra edilməsi;
7. Məhkəmə səlahiyyətlərinə aid olan inzibati xətalər haqqında işlərə baxılması və həll olunması;

8. Məhkəmə təcrübəsinə aid məsələlər üzrə qüvvədə olan qanunvericiliyin izah edilməsi;
9. Məhkəmə korpusunun formalaşmasında iştirak etmək və s.

Bu səlahiyyətlər arasında əsas yeri ədalət mühakiməsi, sonra isə konstitusiya nəzarəti tutsa da, digər səlahiyyətlər də az sosial əhəmiyyət kəsb etmir. Ona görə də göstərilən səlahiyyətlərin heç birini məhkəmə hakimiyyəti ilə eyniləşdirmək və bir-birilə bərabərləşdirmək olmaz. Yalnız onu demək olar ki, digər səlahiyyətlər bu və ya digər dərəcədə ədalət mühakiməsi ilə sıx əlaqədardır və onun lazımı qaydada həyata keçirilməsinə köməklik göstərirlər.¹

SUAL 1. Konstitusiya nəzarəti və onun formaları

Konstitusiyada səlahiyyətli, fəaliyyət istiqamətləri daha ətraflı şəkildə təsbit olunmuş yeganə məhkəmə orqanı Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya məhkəməsidir. Konstitusiyada bu məhkəmə orqanının səlahiyyətlərinin dəqiq tənzimlənməsi, sadəcə onun əhəmiyyətindən irəli gəlir. Konstitusiyada bu yolla konstitusiya nəzarəti insitutu tənzim olunur. Başqa sözlə, Konstitusiya Məhkəməsi vasitəsilə konstitusiya nəzarəti həyata keçirilir. Konstitusiya nəzarəti Azərbaycan Respublikasının hüquq sistemində yeni insitutdur və hələlik ətraflı tədqiq olunmamışdır.²

Hüquq ədəbiyyatında Konstitusiya nəzarəti və təltifi anlayışları fərqləndirilir. Bu məsələ barədə müxtəlif fikirlər mövcuddur və bu müxtəliflik ölkələrin və hətta eyni bir ölkənin qanunvericiliyində müvafiq sözlərin eyni cür işlədilməsi şərtlənir. Nəzarət dedikdə, ictimai hakimiyyət orqanları arasında münasibətlərin elə sistemi nəzərdə tutulur ki, nəzarət orqanı onun nəzarət etdiyi orqanın aktının

¹ *Midhət Qəfərov, Vaqif Abışov, Hikmət Eyvazov “ Azərbaycan Respublikasının hüquq-mühafizə orqanları “ Bakı-Qanun-2005 ” səh.44*

² *Ziyafət Əsgərov “ Konstitusiya hüququ ” səh.463-464*

qüvvəsini müvəqqəti dayandıra bilər, aktı ləğv etmək və ya düzəliş etmək isə təftiş edilən orqanın özünün işidir.

Lakin bu iki termin arasında münasibət barədə başqa anlam da var. Bu anlamda nəzarət nəzarət edən orqan tərəfindən öz təşəbbüsü ilə və ya hər hansı signal əsasında aparıldığı yoxlanılmır, təftiş edən isə təftiş edilən orqanın fəaliyyətini müşahidə etmək deməkdir.

Konstitusiyaya (yazılı formada konstitusiyaya nəzərdə tutulur) ali hüquqi qüvvəyə malik olduğuna görə dövlətdə bütün hüquqi aktlar ona müvafiq olmalı və ya hər halda ona zidd olmamalıdır. Konstitusiyaya uyğunluq və Konstitusiyaya zidd olmamaq terminləri müxtəlif anlayışları əhatə edir. Konstitusiyaya zidd olmamaq anlayışı daha geniş anlayışdır. Bunlardan əlavə adlarını çəkdiyimiz anlayışlar arasında fərq olması aşağıdakı mülahizələrdən də görünür:

Əgər tənzimlənməsi predmeti əsas qanunda təsbit olunmuş hər hansı aktın Konstitusiyaya uyğunluğu yoxlanılırsa, bu halda uyğunluqdan söhbət getməməlidir. Lakin əgər yoxlanılan aktın predmeti Konstitusiyada xatırlanmır, bu cür aktlar isə Konstitusiyada əksəriyyət təşkil edir, çünki Konstitusiyaya ümumi normalardan ibarətdir. Bu halda Konstitusiyaya zidd olmamaqdan danışmaq daha doğru olar.

Konstitusiyaya nəzarəti sahəsində xarici ölkələrin praktikasındakı müxtəlif terminlərdən istifadə edilir. Çox vaxt zidd olmamaq terminindən istifadə olunur. Elə hallar da məlumdur ki, aktın əsas qanuna uyğun olması birbaşa vurğulanır. Uyğunluq termini o halda işlədilir ki, hər hansı insitut barəsində onu inkişaf etdirən aşağı səviyyəli qanunvericilik qəbul edilmiş olduğu halda həmin insitutu tənzimləyən normalar Konstitusiyada təsbit edilmişdir. Aktın Konstitusiyaya uyğunluğunun bu şərtlə ki, nəzərə alaraq ki, bu hallar nəzərə alınmaqla tipi qeyd-şərtlərdən istifadə edilməsi halları da məlumdur (Almaniya Federal Konstitusiyaya Məhkəməsi bu hüquqdan xüsusilə fəal istifadə edir).

Konstitusiyaya nəzarəti ideyasının özü XVII əsrin əvvəllərində Böyük Britaniyada yaranmışdır və o, “ Gizli Şura ”nın fəaliyyətilə bağlı olmuşdur. “ Gizli Şura ” müstəmləkələrin legislaturalarının (qanunverici məclislərinin) qanunlarını yoxlayır və onları İngiltərə Parlamentinin həmin müstəmləkələr üçün qəbul etdiyi qanunlara və ya ümumi hüquqa zidd olduqda etibarsız hesab edilirdi. Lakin müasir anlamda Konstitusiyaya nəzarəti ilk dəfə ABŞ-da yaranmışdır.

1803-cü ildə U.Merberin C.Medisona qarşı qaldırdığı işdə C.Marşalın sədrliyi ilə Ali Məhkəmə elan etmişdir ki, federal zidd olmamaq ölkənin ali qanunudur və Konqresin Konstitusiyaya zidd olan hər hansı qanunun məhkəmə tərəfindən qeyri-konstitusion hesab edilə bilər.

Birinci Dünya Müharibəsindən sonra Avropada Xüsusi Konstitusiyaya Nəzarət modeli yaradıldı.

Avropa modelinin ideyası dünyə şöhrətli hüquqşünas Hans Kelerenə məxsusdur. Hazırda bu modelin bir sıra başqa qitədə yayılması əsasən iki amillə bağlıdır: Birinci; bu, İkincisi; dünya müharibəsinə qədər və müharibə dövründə yol verilmiş insan və vətəndaş hüquqlarının çox kobud şəkildə pozulmasının təkrarlanmasına yol verməmək arzusudur. Postsosialist ölkələrində Konstitusiyaya nəzarəti institutunun təsis edilməsi totalitar və avtoritar rejimlərin qalıqlarını aradan qaldırmaq istəyindən irəli gəlir. İkinci amil isə bir sıra ölkələrdə itaətkar parlament əksəriyyətinə arxalanan icra orqanlarının əlində hakimiyyətin mərkəzləşməsilə bağlıdır. Bu şəraitdə Konstitusiyaya nəzarəti Konstitusiyanın ekrimal edilən pozuntuları yolunda ciddi maneəyə çevrilir

Konstitusiyaya nəzarətini əsaslandırmaq üçün 3 əsas nəzəriyyədən istifadə edilir:

1. Orqanik nəzəriyyə - Bu nəzəriyyə bunu əsas götürür ki, Konstitusiyaya Müəssislər hakimiyyətinin aktı olduğuna görə Konstitusiyada nəzərdə tutulmuş və Müəssislər hakimiyyəti aktlarına zidd olmamalıdır.

2. İnstitusional nəzəriyyə - Bu nəzəriyyə bunu əsas götürür ki, Konstitusiya hakimiyyət orqanları üçün oyun qaydalarını müəyyənləşdirir. Bu orqanların heç biri digərinin səlahiyyətlərinə qəsd etməməlidir, federativ dövlətlərdən ötrü isə mərkəzin və federasiya subyektlərinin səlahiyyət dairələrinin həddinə riayət edilməsi xüsusi vacibdir.
3. Təbii-hüquq nəzəriyyəsi –Bu nəzəriyyə belə hesab edir ki, Konstitusiya idarə edənlər və idarə edilənlər üçün, il növbədə insan və vətəndaş hüquqları üçün zəmanətlər müəyyən edir və Konstitusiya nəzarəti bu qaydalara nəzarət olunmasına nəzarət etməlidir.

Bu nəzəriyyələrin hamısı doğrudur və onlar bir-birini tamamlayır.

Xarici ölkələrin təcrübəsindən və hələ də mövcud olan bəzi siyasi rejimlərin təcrübəsində ölkədə dərc edilən aktların yoxlanılması üçün başqa əsaslar və bu məsələyə başqa yanaşmalar da məlumdur.

Təbii rejimlərdə bəzən siyasi ideoloji Konstitusiya nəzarəti yaradılır. Hərçənd, bu cür rejimlərin höküm sürdüyü ölkələrdə Konstitusiyalar özləri də yalnız şərti mənada bu cür hesab edilə bilər.

Hazırda bir sıra müsəlman ölkələrində Konstitusiya nəzarəti institutuna oxşar bir prosedura-qanunları islam prinsiplərinə uyğunluğunun yoxlanılması proseduru mövcuddur. İran İslam Respublikasının 1979-cu ildə qəbul edilmiş Konstitusiyasında qanunların İslam Konstitusiya uyğunluğunun yoxlanılması nəzərdə tutulmuşdur.

Konstitusiya nəzarətinin əsas obyektini qanunların konstitusyon olmasıdır. Bununla bərabər başqa parlament aktlarının da, o cümlədən rəqlamentlərin də konstitusyon olub olmaması yoxlanıla bilər.

Konstitusiyaya nəzərən aşağı səviyyə normativ aktlar, hətta onlar eyni bir orqan tərəfindən qəbul edilmiş olduqda bəzən onların öz iyerarxiyası olur. Məsələn, Konstitusiya və ya orqanik qanunlar adi qanunlara nisbətən daha yüksək hüquqi qüvvəyə malik ola bilər. Bu halda adi qanunların orqanik qanunlara zidd olmasının yoxlanılması Konstitusiya nəzarəti anlayışına daxildir.

Eyni zamanda referendum yolu ilə qəbul edilmiş qanunların Konstitusiya uyğunluğu adətən yoxlanılmalı deyildir, çünki onlar xalqın suverenliyinin biraşa təzahürüdür. Lakin əgər Konstitusiyanın referendum yolu ilə qəbul edilməsi və ya qanunların Konstitusiyaya uyğun olub olmaması yoxlanılmalıdır.

İcra hakimiyyəti orqanlarının, aktlarının, özünüidarə aktlarının Konstitusiya uyğunluğunun və qanuniliyinin yoxlanması, eləcə də onların Konstitusiya maddələrindən irəli gələn daxili iyerarxiyasına riayət edilməsinin yoxlanması Konstitusiya nəzarəti anlayışı ilə əhatə olunur. Qismən hüquqi aktların (məsələn, müqavilələrin, vəsiyyətnamələrin və s.) konstitusiya ilə yoxlanması da mümkündür, çünki həmin aktlarda Konstitusiya prinsipləri dillərin bərabər hüquq olması, irqi ayrıseçkiliyin qadağan edilməsi kimi Konstitusiya prinsipləri pozula bilər. Eyni sözlər məhkəmə qərarlarına da aiddir.

Bir sıra ölkələrdə Konstitusiya Beynəlxalq hüququnun milli hüquqdan üstün olması qaydası müəyyən etmişdir. Burdan belə nəticə çıxır ki, milli qanunların beynəlxalq müqavilələrə uyğunluğunun yoxlanması da Konstitusiya nəzarəti ilə əhatə oluna bilər.

Konstitusiya nəzarəti anlayışı vəzifəli şəxslərin hərəkətlərinin Konstitusiya uyğunluğunun yoxlanılmasını da əhatə edir. Adətən bu sözlər dövlətin ali vəzifəli şəxslərinə - prezidentlərə, hökumət üzvlərinə, hakimlərə və başqa şəxslərə aid edilir.

Konstitusiya nəzarəti siyasi-ictimai biliklərin, ilk növbədə siyasi partiyaların yaradılmasına və onların fəaliyyətinə də şamil edilir.

Bütün bunlar sözün əsil mənasında Konstitusiya nəzarətidir.

Məhdud mənada Konstitusiya nəzarəti isə yalnız qanunverici hakimiyyətin aktları ilə bərabər parlament tərəfindən qəbul edilən qanunlara aiddir.

Nəzarətin hansı subyekt tərəfindən həyata keçirilməsindən asılı olaraq siyasi nəzarət və məhkəmə nəzarəti fərqləndirilir. Siyasi nəzarət qanun qəbul edən orqan-parlament həyata keçirir. Siyasi nəzarətdə işin obyektiv həllinə siyasi motivlər mənfi təsir etdiyinə görə məhkəmə nəzarəti üstün hesab olunur.

Həyata keçirilmə vaxtına görə Konstitusiya nəzarəti ilkin və sonrakı nəzarət növlərinə bölünür. İlkin nəzarət halında akt qüvvəyə minənə qədər

yoxlanılır.Sonrakı nəzarət prinsip etibarı ilə qüvvədə olan,ən azı rəsmi dərc edilmiş aktlara şamil edilir.Həyata keçirmə yerinə görə Konstitusiya nəzarəti daxili və xarici ola bilər.Daxili nəzarət həmin aktı qəbul etmiş orqanın özü tərəfindən,xarici nəzarət isə başqa orqan,məsələn,parlament tərəfindən qəbul edilmiş qanunu imzalamaq və ya promulqasiya edilməsi üçün təqdim edildiyi dövlət başçısı tərəfindən həyata keçirilir.

Hüquq nəticələri baxımından Konstitusiya məsləhət xarakteri nəzarət qaydasında qəbul edilən qərarın hüquqi qüvvəsi yoxdur,onun yalnız mənəvi qüvvəsi var.Hüquqi baxımdan o,heç kəsə heç bir vəzifə həvalə etmir.Əksinə qətnamə xarakterli nəzarət qaydasında qəbul edilən qərar nəinki məcburi hətta hamı üçün məcburidir.

Həyata keçirilməsinin məcburiliyi baxımından Konstitusiya nəzarəti məcburi və fakültativ ola bilər.Birinci hal-hazırda akt hökmən Konstitusiya nəzarətinə məruz qalır.Fakültativ nəzarət yalnız hüquqi səlahiyyətlər verilmiş subyektin təşəbbüsü bəyan edildiyi halda həyata keçirilir.

Forma etibarı ilə Konstitusiya nəzarəti mücərrəd və konkret ola bilər.Mücərrəd nəzarət aktın və ya normanın hər hansı işlə əlaqədar konstitusiya uyğunluğunun yoxanılması deməkdir.

Konkret nəzarət isə yalnız müəyyən işlə bağlı həyata keçirilir və bu işin həlli zamanı konstitusiya uyğunluğu baxımından mübahisə doğuran müəyyən norma və aktlar tətbiq edilməməlidir.

Həcminə görə konstitusiya nəzarəti tam və ya qismən nəzarət növlərinə bölünə bilər.Tam nəzarət konstitusiya ilə tənzimlənən ictimai münasibətlər sistemini bütünlüklə əhatə edir.Qismən nəzarət isə yalnız müəyyən sahələrə aid edilir.

Məzmununa görə konstitusiya nəzarəti formal və maddi olur.Formal nəzarət halına aktın qəbul edilməsinə aid edilən konstitusiya şərtlərinə və tələblərinə riayət edilməsi yoxlanılır,yəni bu aktın dərc edilməsinin onu dərc etmiş orqanın səlahiyyətlərinə daxil olub-olmaması,bu halda prosedur tələblərinə riayət edilib-edilməməsi, aktın lazımi formada dərc edilməsi şərtləri və tələbləri

yoxlanılır.Maddi nəzarət sə aktın məzmununa aiddir və bu məzmunun Konstitusiyaya müddəalarına uyğunluğunun yoxlanması deməkdir.

Konstitusiyaya nəzarətinin geriyə qüvvə baxımından iki forması müşahidə edilir.Birinci forma ex tunc adlanır və o deməkdir ki,normanın və ya aktın qeyri konstitusion hesab edilməsi barədə qərarın geriyə qüvvəsi vardır və onlar lap əvvəldən dərc edildiyi andan və ya onların zidd olduğu Konstitusiyaya normasının qüvvəyə mindiyi andan etibarən hesab edilir.İkinci forma ex nunc adlanır və o deməkdir ki,normanın və ya aktın qeyri konstitusion hesab edilməsi barədə qərar yalnız qarşıdakı dövr üçün qüvvədədir,həmin normanın və ya aktın qüvvədə olmasının bütün əvvəlki nəticələri isə qüvvədə qalır.

Konstitusiyaya nəzarəti orqanları iki yerə bölünür:

Məhkəmə orqanları və kvyazi məhkəmə orqanları. Konstitusiyaya nəzarətinin məhkəmə orqanları məhkəmlərin iş üsullarından istifadə edirlər.Onların fəaliyyəti dəqiq şəkildə tənzim olunur və çıxdıqları aktlar bir qayda olaraq məcburi olur.Kvyazi məhkəmə orqanları necə adlanmasından asılı olmayaraq,onların fəaliyyəti qanunvericilikdə nisbətən səthi tənzim olunur.Onların çıxardığı qərarlar-aktlar,adətən,məcburi deyil,tövsiyəedici olur,yəni həmin qərarın icrası məcbur deyil.

SUAL 2. Konstitusiyaya Məhkəməsinin tərkibi və təşkili qaydası

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ilə onun səlahiyyətlərinə aid edilmiş məsələlərə dair ali konstitusiyaya ədalət mühakiməsi orqandır. Konstitusiyaya Məhkəməsi müstəqil dövlət orqanıdır və təşkilati, maliyyə, habelə hər hansı başqa cəhətdən qanunvericilik, icra və digər məhkəmə hakimiyyəti orqanlarından, yerli özünüidarə orqanlarından, habelə hüquqi və fiziki şəxslərdən asılı deyil. Konstitusiyaya Məhkəməsinin əsas məqsədi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının aliliyini təmin etmək,hər.kəsin.əsas.hüquq.və.azadlıqlarını.müdafiə etməkdir.

Konstitusiya Məhkəməsi 14 iyul 1998-ci ildə yaradılıb. Konstitusiya Məhkəməsinin fəaliyyətinin hüquqi əsaslarını Azərbaycan Respublikasının 12 noyabr 1995-ci ildə qəbul edilmiş Konstitusiyası (24 avqust 2002-ci il və 19 mart 2009-cu il tarixlərində ümumxalq referendumu nəticəsində dəyişikliklər edilib), Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələr, 23 dekabr 2003-cü ildə qəbul olunmuş Azərbaycan Respublikasının “Konstitusiya Məhkəməsi haqqında” Qanun, digər qanunlar və məhkəmənin Daxili Nizamnamə təşkilidir

Konstitusiyanın 86, 88, 102, 103, 104, 107, 130, 153 və 154-cü maddələri Konstitusiya Məhkəməsinin formalaşması və fəaliyyəti prinsiplərini nəzərdə tutur. Konstitusiya Məhkəməsinin fəaliyyəti Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının aliliyi, müstəqillik, kollegiallıq və açıqlıq prinsipləri əsasında qurulur.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin 1-ci hissəsinə müvafiq olaraq Konstitusiya Məhkəməsi 9 hakimdən ibarətdir. Həmin maddəyə görə hakimlər Prezidentin təqdimatı əsasında Milli Məclis tərəfindən təyin olunur. Konstitusiya Məhkəməsi öz səlahiyyətlərinin icrasına 7 hakim təyin olunduqda başlaya bilər. Hakimlər 15 il müddətinə təyin olunurlar. Səlahiyyət müddəti başa çatdıqdan sonra Konstitusiya Məhkəməsinin hakimi təkrar eyni vəzifəyə təyin edilə bilməz. Məhkəmənin Sədri və Sədr müavini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təyin edilir.

Konstitusiya Məhkəməsi qanunların, qərarların və digər normativ hüquqi aktların Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına uyğunluğunu yoxlayır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin, Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sorğuları və ümumi məhkəmələrin

müraciəti əsasında Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasına və qanunlarına şərh verir.

Konstitusiyaya müvafiq olaraq aşağıdakı subyektlər Konstitusiya Məhkəməsinə müraciət edə bilər: Azərbaycan Respublikasının Prezidenti; Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi; Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti; Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi; Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu; Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi; Məhkəmələr; Vətəndaşlar; İnsan hüquqları üzrə Müvəkkil. «Konstitusiya Məhkəməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 34.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq hər kəs onun hüquq və azadlıqlarını pozan qanunvericilik və icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarından, bələdiyyə və məhkəmə aktlarından Konstitusiya Məhkəməsinə pozulmuş hüquq və azadlıqlarının bərpa edilməsi məqsədilə şikayət verə bilər. Konstitusiya Məhkəməsi məhkəmə aktlarından verilmiş fərdi şikayətlərə aşağıdakı hallarda baxa bilər: tətbiq edilməli olan normativ hüquqi akt məhkəmə tərəfindən tətbiq edilmədikdə, tətbiq edilməli olmayan normativ hüquqi akt məhkəmə tərəfindən tətbiq edildikdə, normativ hüquqi akt məhkəmə tərəfindən düzgün şərh edilmədikdə. Belə şikayətlər məhkəmə aktından şikayət vermək hüququndan tam istifadə edildikdən sonra axırıncı məhkəmə instansiyasının qərarının qüvvəyə mindiyi andan altı ay müddətində və ərizəçinin məhkəməyə müraciət etmək hüququnun pozulduğu andan üç ay müddətində verilə bilər.

Qüvvədə olan qanunvericilik aktı, icra orqanlarının normativ aktları, bələdiyyə və ya məhkəmə qərarları insan hüquq və azadlıqlarını pozduqda İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkil qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş proseduraya müvafiq olaraq Konstitusiya Məhkəməsinə sorğu verə bilər. Konstitusiya Məhkəməsi işlərə Palataların və Plenumun iclaslarında baxır. Konstitusiya Məhkəməsinin qərarları qətidir, ləğv edilə, dəyişdirilə və rəsmi təfsir oluna bilməz.

Konstitusiya Məhkəməsinin aparatı Konstitusiya Məhkəməsi sədrinin təsdiq

etdiyi Konstitusiya Məhkəməsinin aparatı haqqında Əsasnaməyə müvafiq fəaliyyət göstərir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Aparatında konstitusiya hüququ şöbəsi, insan hüquqları və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsi; cinayət və inzibati hüquq şöbəsi; beynəlxalq hüquq şöbəsi; mülki hüquq şöbəsi; vətəndaşların qəbulu və şikayətlər şöbəsi; beynəlxalq əlaqələr şöbəsi, ümumi şöbə, məhkəmə qərarlarının icrasına nəzarət sektoru; qanunvericiliyin sistemləşdirilməsi sektoru; məhkəmə iclaslarının təşkili sektoru; Sədr və hakimlərin köməkçiləri və məsləhətçiləri fəaliyyət göstərir. Aparata cari rəhbərliyi Aparat rəhbəri və onun müavini həyata keçirirlər. Sədrin köməkçiləri, beynəlxalq əlaqələr şöbəsi və ümumi şöbə Sədrin birbaşa təbəçiliyində fəaliyyət göstərir.

Bundan əlavə, Konstitusiya Məhkəməsinin fəaliyyətinin maddi-texniki, maliyyə və təsərrüfat təminatını Konstitusiya Məhkəməsinin İşlər İdarəsi həyata keçirir.¹

Yaşı 30-dan aşağı olmayan, seçkilərdə iştirak etmək hüququna malik olan, ali hüquq təhsilli və hüquqşünas ixtisası üzrə 5 ildən artıq işləyən Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı Konstitusiya Məhkəməsinin hakimi ola bilər. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 126-cı maddəsinin II hissəsinə uyğun olaraq Konstitusiya Məhkəməsinin hakimləri heç bir başqa seçkili və təyinatlı vəzifə tuta bilməzlər, elmi, pedaqoji və yaradıcılıq fəaliyyətindən başqa heç bir sahibkarlıq, kommersiya və digər ödənişli fəaliyyətlə məşğul ola bilməzlər, siyasi fəaliyyətlə məşğul ola bilməz və siyasi partiyalara üzv ola bilməzlər, əmək haqqından, habelə elmi, pedaqoji və yaradıcılıq fəaliyyətinə görə aldığı vəsaitdən başqa məvacib ala bilməzlər.

1- <http://www.constcourt.gov.az>

Konstitusiya Məhkəməsinin hakimlərini Azərbaycan Respublikası prezidentinin təqdimatı ilə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi təyin edir. Konstitusiya Məhkəməsinin azı 7 hakimi təyin olunduqda Konstitusiya Məhkəməsi öz səlahiyyətlərinin icrasına başlaya bilər. Hakimler vəzifəyə təyin edildiyi gün Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin iclasında aşağıdakı məzmununda and içir:

“ Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin hakimi səlahiyyətlərini şərəf və vicdanla yerinə yetirəcəyəm, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının aliliyini qoruyacağım, baxdığım məsələləri müstəqil, qərəzsiz və ədalətlə həll edəcəyəm and içirəm ” .

Konstitusiya Məhkəməsinin hakimləri 15 il müddətinə təyin edilirlər və Konstitusiya Məhkəməsinin hakimi vəzifəsinə təkrarən təyin edilə bilməzlər.

Konstitusiya Məhkəməsinin hakimləri müstəqildirlər, yalnız Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına tabedirlər.

Konstitusiya Məhkəməsi hakimlərinin müstəqilliyi onların səlahiyyət müddətində dəyişilməzliyi və toxunulmazlığı ilə, vəzifəyə təyin edilməsinin, məsuliyyətə cəlb edilməsinin, səlahiyyətlərinə vaxtından əvvəl xitam verilməsinin və vəzifədən kənarlaşdırılmasının xüsusi qaydası ilə, Konstitusiya Məhkəməsinə hörmətsizlik göstərilməsinin və ya onun fəaliyyətinə müdaxilə edilməsinin yolverilməzliyi ilə təmin olunur və onlara hakimlərin yüksək statusuna uyğun maddi və sosial təminatlar verilir.¹

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 128-ci maddəsinin I—III hissələrinə görə Konstitusiya Məhkəməsinin hakimləri toxunulmazdır. Konstitusiya Məhkəməsinin hakimi cinayət məsuliyyətinə cəlb edilə bilməz, tutula və ya həbs edilə bilməz, onun barəsində məhkəmə qaydasında inzibati tənbeh tədbirləri tətbiq edilə bilməz, axtarışa və gətirilməyə məruz qala bilməz, şəxsi müayinə edilə bilməz.

1- “Konstitusiya Məhkəməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu ”

(e-qanun) maddə15

Konstitusiya Məhkəməsi hakiminin cinayət başında yaxalanması halları istisna olunmaqla, cinayət və ya inzibati xəta törətməkdə şübhə edilən şəxs qismində tutulmuş Konstitusiya Məhkəməsinin hakimi şəxsiyyəti müəyyənləşdirildikdən sonra dərhal azad edilməli və bu barədə Konstitusiya Məhkəməsinə, habelə Azərbaycan Respublikasının baş prokuroruna yazılı məlumat verilməlidir. Konstitusiya Məhkəməsi hakiminin hərəkətlərində cinayət əməlinin əlamətləri olduqda, o, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 128-ci maddəsinin IV və V hissələrində nəzərdə tutulmuş qaydada vəzifədən kənarlaşdırıla bilər.

Hakimlərin səlahiyyətlərinə yalnız qanunda nəzərdə tutulmuş əsaslara və qaydalara müvafiq surətdə xitam verilə bilər. Hakimlərin vəzifədən kənarlaşdırılması təşəbbüsünü hakimlər cinayət törətdikdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin rəyi əsasında Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi qarşısında irəli sürə bilər. Müvafiq rəyi Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sorğusundan sonra 30 gün müddətində təqdim etməlidir. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Məhkəməsi hakimlərinin işdən kənarlaşdırılması haqqında qərar Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisində 83 səs çoxluğu ilə qəbul edilir; başqa hakimlərin işdən kənarlaşdırılması haqqında qərar Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisində 63 səs çoxluğu ilə qəbul edilir.¹

Vəzifədən kənarlaşdırılmış Konstitusiya Məhkəməsi hakiminin səlahiyyətləri onun barəsində məhkəmənin hökmü qanuni qüvvəyə minənədək və ya cinayət təqibi orqanı tərəfindən məhkəməyədək icraatın gedişində yekun qərar qəbul edilənədək dayandırılır.

1- “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası” Qanun-2009, maddə 128

Konstitusiya Məhkəməsinin hakimi vəzifədən kənarlaşdırıldıqdan sonra Konstitusiya Məhkəməsinin razılığı olduqda, Azərbaycan Respublikası baş prokurorunun qərarına əsasən Azərbaycan Respublikasının cinayət-prosessual qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş qaydada cinayət məsuliyyətinə cəlb oluna və həbs edilə bilər. Vəzifədən kənarlaşdırılmış Konstitusiya Məhkəməsinin hakimi barəsində bəraət hökmü çıxarıldıqda və ya məhkəməyədək icraatın gedişində cinayət təqibinə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş bəraətverici əsaslarla xitam verildikdə onun səlahiyyətləri bərpa olunur.

Konstitusiya Məhkəməsi hakiminin toxunulmazlığı onun evinin, mənzilinin, xidməti otağının, əşyalarının, şəxsi və xidməti nəqliyyat vasitələrinin, istifadə etdiyi rabitə vasitələrinin, ona məxsus sənədlərin, poçt-teleqraf yazışmalarının toxunulmazlığını da əhatə edir. Konstitusiya Məhkəməsinin hakimi Konstitusiya Məhkəməsindəki fəaliyyətinə, səsverməyə, söylədiyi fikrə görə hüquqi məsuliyyətə cəlb oluna bilməz, ondan bu hallarla əlaqədar izahat, ifadə tələb edilə bilməz.

“ Konstitusiya Məhkəməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu ” nun 17-ci maddəsinə əsasən Konstitusiya Məhkəməsi hakimlərinin aşağıdakı hüquqları var:

1. Konstitusiya Məhkəməsinin iclaslarında iştirak etmək, iclasın aparılmasına dair fikirlərini bildirmək;
2. Konstitusiya Məhkəməsinin səlahiyyətlərinə aid məsələlərin həllində iştirak etmək;
3. Konstitusiya Məhkəməsində məsələlərə baxılarkən məruzəçi-hakimə, işdə iştirak edən tərəflərə, maraqlı subyektlərə, şahidlərə və ekspertlərə suallar vermək;
4. Qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyəti orqanlarından, yerli özünüidarə orqanlarından, həmçinin hüquqi və fiziki şəxslərdən Konstitusiya Məhkəməsində baxılmağa hazırlanan məsələ ilə əlaqədar hər hansı sənədi və başqa məlumatı tələb etmək, habelə vəzifəli şəxslərin bu məsələyə dair izahatlarını dinləmək;

5. Konstitusiya Məhkəməsinin iclasında təqdim edilmiş vəsatətlər və materiallarla tanış olmaq;
6. Hakimlərin müşavirə otağında Konstitusiya Məhkəməsinin qəbul ediləcək qərarına dair fikir söyləmək, qərarın lehinə və ya əleyhinə səs vermək;
7. Konstitusiya Məhkəməsi qərarının təsviri-əsaslandırıcı və ya nəticə hissəsi ilə razı olmadıqda xüsusi rəyində qalmaq;
8. Konstitusiya Məhkəməsinin iclasının Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş müddətlərdə keçirilməsini tələb etmək;
9. Bu qanunda nəzərdə tutulmuş digər hüquqları həyata keçirmək.

“ Konstitusiya Məhkəməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu ” nun 18-ci maddəsinə əsasən Konstitusiya Məhkəməsi hakimlərinin aşağıdakı vəzifələri var:

1. Konstitusiya Məhkəməsinin hakimləri öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını və bu Qanunu rəhbər tutmalı;
2. Konstitusiya Məhkəməsində məsələlərə baxılarkən işlərə hüquq və ədalət əsasında qərəzsiz yanaşmalı;
3. Konstitusiya Məhkəməsinin iclaslarını üzürsüz səbəbdən buraxmamalı;
4. Konstitusiya Məhkəməsində baxılan məsələlər üzrə səsvermədə iştirak etməli;
5. Konstitusiya Məhkəməsi hakiminin yüksək adına xələl gətirə biləcək hərəkətlərə və çıxışlara yol verməməli;
6. Konstitusiya Məhkəməsi haqqında Qanunun 11.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş tələbləri pozmamalı;
7. Konstitusiya Məhkəməsində baxılan məsələ haqqında qərar qəbul ediləndək məsələnin mahiyyətinə dair fikir söyləməməlidirlər.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin səlahiyyətlərinə aid bütün məsələlərin həllində Konstitusiyaya Məhkəməsi hakimlərinin hüquqları bərabərdir və Konstitusiyaya Məhkəməsinin sədri və sədr müavini Konstitusiyaya Məhkəməsinin hakiminə mənsub olan bütün hüquqlara malikdirlər və bütün vəzifələri daşıyırlar.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin sədri aşağıda göstərilən səlahiyyətləri həyata keçirir:

1. Qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyəti orqanları ilə, yerli özünüidarə orqanları ilə, xarici dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlarla, habelə hüquqi və fiziki şəxslərlə münasibətlərdə Konstitusiyaya Məhkəməsinə təmsil edir;
2. Konstitusiyaya Məhkəməsinin işini təşkil edir;
3. Konstitusiyaya Məhkəməsinin səlahiyyətlərinə aid məsələləri baxılmaq üçün Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun iclaslarına çıxarır;
4. Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun iclaslarını çağırır və iclaslarına sədrlik edir;
5. Konstitusiyaya Məhkəməsinin sədr müavininin həll etdiyi məsələlərin dairəsini müəyyənləşdirir;
6. Palataların tərkiblərini müəyyən edir;
7. İşlərin həcmi və sayını nəzərə almaqla hakimlər arasından bir və ya bir neçə məruzəçi-hakimi təyin edir;
8. Konstitusiyaya Məhkəməsinin saxlanması və fəaliyyətinin təmin edilməsi üçün dövlət büdcəsindən ayrılmış vəsaitə dair sərəncam verir;
9. Konstitusiyaya Məhkəməsinin aparatına rəhbərlik edir;
10. Konstitusiyaya Məhkəməsi aparatının işçilərini vəzifəyə təyin edir və vəzifədən azad edir, mükafatlandırır və onların intizam qaydasında cəzalandırılması məsələsini həll edir;

11. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə ona aid edilmiş digər səlahiyyətləri həyata keçirir.¹

Konstitusiyaya Məhkəməsi sədrinin müavini Konstitusiyaya Məhkəməsi sədrinin müəyyənləşdirdiyi məsələləri həll edir, Konstitusiyaya Məhkəməsinin sədri olmadıqda, yaxud öz vəzifələrini həyata keçirə bilmədikdə onu əvəz edir.

SUAL 3. Konstitusiyaya Məhkəməsinin qərarlarının hüquqi qüvvəsi

Konstitusiyaya Məhkəməsi palatalarının iclaslarında qəraradlar, plenumunun iclaslarında isə qərar və qəraradlar qəbul edilir. Konstitusiyaya Məhkəməsinin aktları hakimlərin müşavirə otağında qəbul edilir. Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun qərarı konstitusiyaya işinə mahiyyəti üzrə baxılması nəticəsində Konstitusiyaya Məhkəməsinin gəldiyi qənaəti əks etdirən və Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun iclaslarında qəbul edilən yazılı sənəddir və Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və bu qanunla başqa qayda nəzərdə tutulmayıbsa, 5 hakimin səs çoxluğu ilə qəbul edilir.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu tərəfindən qəbul edilmiş qərarlar Azərbaycan Respublikası adından çıxarılır və bu qərarlar qətidir, heç bir orqan və ya şəxs tərəfindən ləğv edilə, dəyişdirilə və ya rəsmi təfsir edilə bilməz. Qərarları plenumun iclasına sədrlik edən imzalayır və bir qayda olaraq, 15 gün müddətində Konstitusiyaya Məhkəməsinin iclasında elan edir.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin hakimi Konstitusiyaya Məhkəməsi qərarının təsviri əsaslandırıcı və ya nəticə hissəsi ilə razı olmadıqda yazılı şəkildə xüsusi rəy tərtib edə bilər. Hakimin xüsusi rəyi Konstitusiyaya Məhkəməsinin qərarı ilə

1- “Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu ” (e-qanun) maddə 21

birlikdə dərc edilir.

Konstitusiya Məhkəməsinin palataları sorğunun, müraciətin və ya şikayətin baxılmaq üçün qəbul edilməsi barədə, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu isə Plenumun iclaslarında yaranan məsələlərin həlli üçün və Konstitusiya Məhkəməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulmuş başqa hallarda qəraradlar qəbul edirlər. Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun qəraradları azı 5 hakimin səs çoxluğu ilə, palatalarının qəraradları isə hakimlərin səs çoxluğu ilə qəbul edilir. Konstitusiya Məhkəməsi palatalarının və plenumunun qəraradları müvafiq olaraq sədrlik edən tərəfindən imzalanır və bir qayda olaraq, 5 gün müddətində Konstitusiya Məhkəməsinin iclaslarında elan edilir.

Konstitusiya Məhkəməsinin qərarları Azərbaycan Respublikasının ərazisində məcburi qüvvəyə malikdir. Konstitusiya Məhkəməsinin qərarları qüvvəyə mindikdən sonra şərtsiz icra olunmalıdır. Bu qərarları icra etməyən vəzifəli şəxslər Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş qaydada məsuliyyət daşıyırlar. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin X hissəsinə görə qanunlar və digər aktlar, yaxud onların ayrı-ayrı müddəaları, Azərbaycan Respublikasının hökumətlərarası müqavilələri Konstitusiya Məhkəməsinin qərarında müəyyən edilmiş müddətdə qüvvədən düşür, Azərbaycan Respublikasının dövlətlərarası müqavilələri isə qüvvəyə minmir. Konstitusiya Məhkəməsinin qərarının qəbul edilməsi üçün əsas təşkil etmiş Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının norması referendum nəticəsində dəyişdirildikdə, həmin qərar Konstitusiya Məhkəməsi tərəfindən qismən və ya bütövlükdə qüvvədən düşmüş hesab olunur.

1- *“Konstitusiya Məhkəməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu ” (e-qanun) maddə 66*

NƏTİCƏ

Araşdırmağı qarşımıza bir məqsəd kimi qoyduğumuz mövzunu 3-cü sualla əhatə edə bildik. Belə ki, 1-ci sual ətrafında diskusiyalı mülahizələr yürütsək də, yekdil rəyə yalnız o halda gələ bildik ki, məsələnin mahiyyət kəsb edən tərəfinə diqqətimizi yönəlttik.

Konstitusiyaya nəzarəti və onun formaları sualına müxtəlif aspektdən yanaşdıq. Yəni Konstitusiyaya nəzarətini müasir sivil dövlətlərin hüquqi dövlət quruculuğu yolunda atdığı ən önəmli addım kimi hansı mahiyyətə malik olduğunun zəruriliyini bu sualla araşdırmağa bildik. Belə ki, Konstitusiyaya nəzarətinin müxtəlif dövlətlərdə fərqli adla təmsil olunan səlahiyyətli dövlət orqanları tərəfindən həyata keçirildiyini və bu orqanların məhkəmə sisteminin tərkibinə daxil olduğunun şahidi olduq. Fransada bu səlahiyyət “ Konstitusiyaya şurası ” adlanan orqana (1958-ci ilin Konstitusiyasında təsdiq olunmuşdur) , Azərbaycanda “ Konstitusiyaya Məhkəməsi ” nə, Amerika Birləşmiş Ştatlarında isə “ Ali Kassasiya İnstansiyası ”na verildiyini hesab edirəm.

Eləcə də digər Roman-german və yaxud Anqlo-sakson hüquq sistemli ölkələrin konstitusion əsaslarında bu məsələyə müxtəlif aspektdə münasibət var. Yəni Konstitusiyaya nəzarətinin yüksək potensiallı həlli qanunçuluğun tənzimi və tətbiqi prosesini asanlaşdırır. Konstitusiyaya nəzarətinin formaları bəzi dövlətlərin birbaşa Konstitusiyalarında əks olunmuş, bəzilərinə isə digər qanunvericilik aktlarında əks olunmuşdur. Bu məsələ Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında, həm də Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında Qanunda hüquqi tənzimlənməsini tapmışdır. Konstitusiyaya Məhkəməsi Konstitusiyamızda və adıçəkilən qanunda göstərilən müddəalara əsasən kollegial orqandır. Tərkibinə 9 hakimin daxil olduğu na uyğun olaraq onların səlahiyyət dairəsi müəyyənləşir. Digər dövlətlərdə isə bu say tərkibi müxtəlif meyarlara görə fərqli şəkildə tənzimlənir.

Digər sual isə Konstitusiya Məhkəməsinin qərarlarının hüquqi qüvvəsi adlanırdı. Belə ki, Konstitusiya Məhkəməsinin qərarlarının mütləq hüquqi əhəmiyyət kəsb etməsinin səbəb və zəruriliyini öyrəndik. Eyni zamanda qeyd etdik ki, Konstitusiyamıza görə Konstitusiya Məhkəməsinə qanunvericilik təşəbbüsünün verilməməsinin səbələrini izah etdik. Bu səlahiyyətə malik olmamasının səbəbi hakimiyyətin bölgüsü prinsipini nəzəri əsaslarına görə “çəkirdirmə və tarazlaşdırma ” tələbinə uyğunluğu naminə müəyyənləşdirilən bir müddəanın əks olunmasındadır.

Mövzu üzrə qəbul etdiyimiz ümumi yekdil mahiyyət kəsb edən rəyə əsasən , Azərbaycan Respublikasında Konstitusiya Məhkəməsinin Konstitusiya nəzarəti hansı formalarda, hansı say tərkibində və ən sonda qanunvericiliklə müəyyənləşdirilmiş səlahiyyətlər çərçivəsində öz hüquqi imkanlarını mərkəzi dövlət orqanı kimi həyata keçirildiyini müəyyən etdik.

İstifadə olunmuş ədəbiyyatların siyahısı